

Osallisuus ja työmarkkinavalmiudet - sosiaalisen kuntoutuksen näkökulma

Matti Tuusa

Vanhempi asiantuntija, YTL

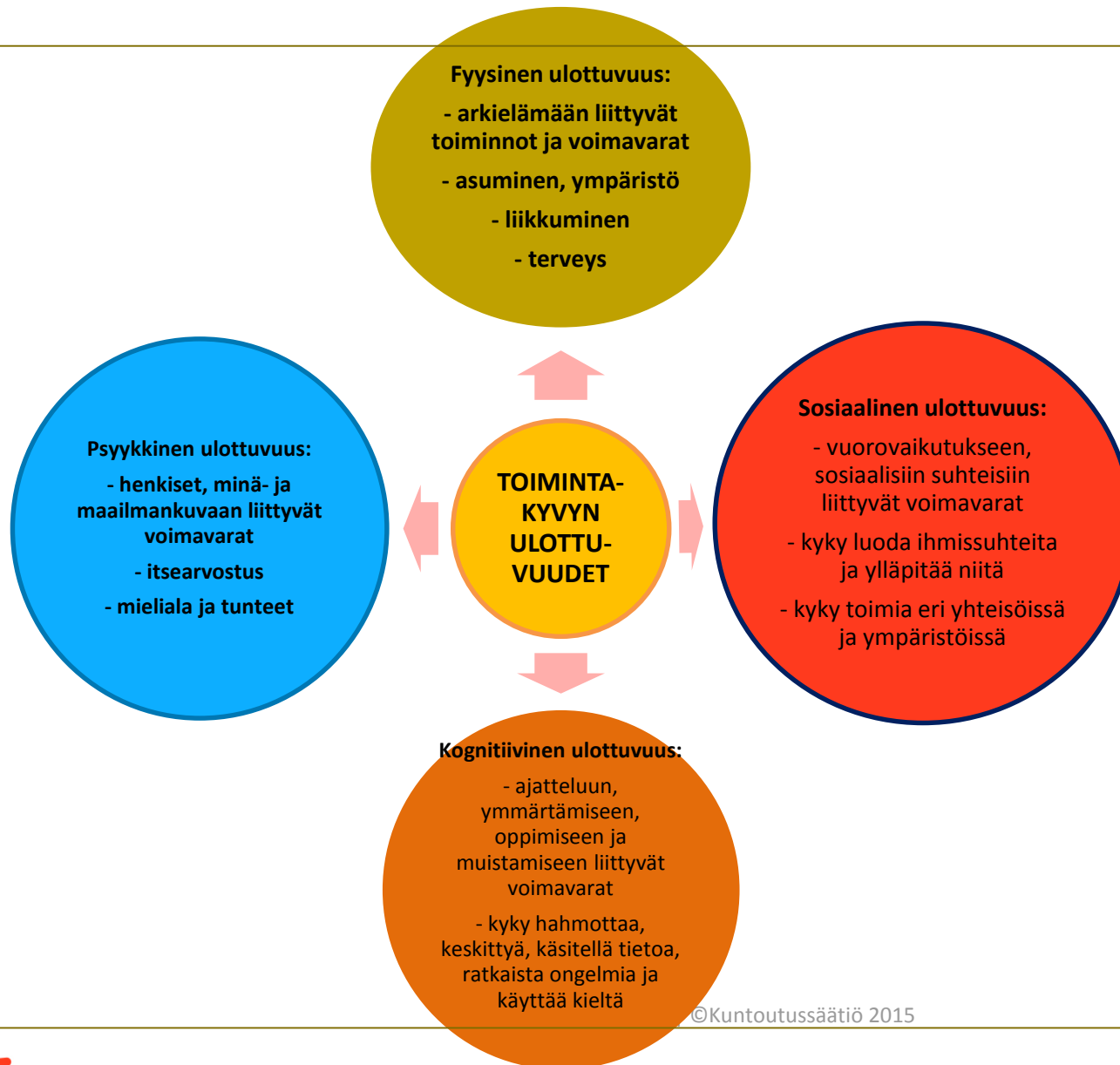
Kuntoutussäätiö

Syyskuu 2017

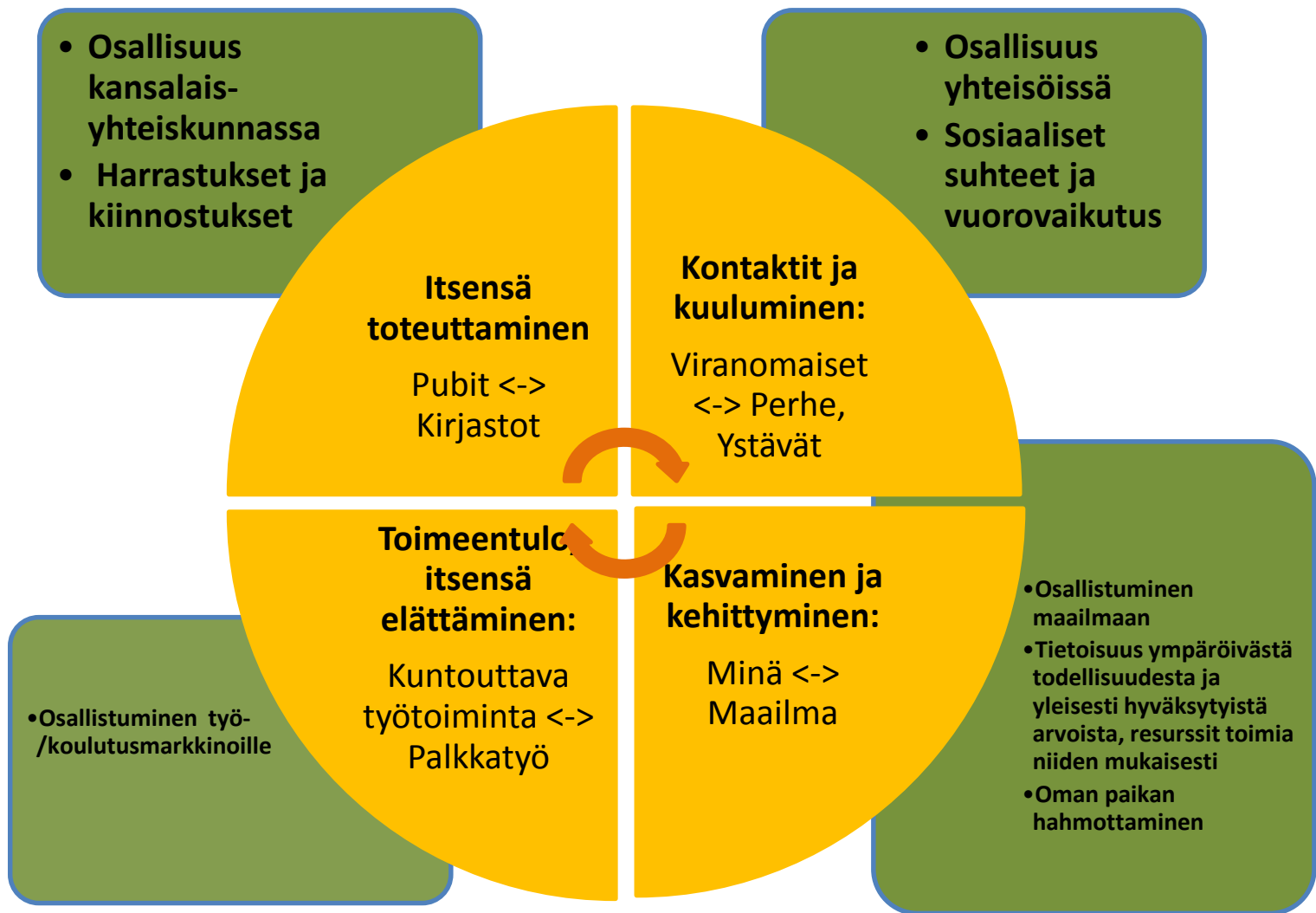

Kuntoutussäätiö

Toimintakyvyn ulottuvuudet

Sosiaalinen voimavaraistaminen

Sosiaalinen kuntoutus lakisääteiseksi

Sosiaalihuoltolaki voimaan 1.4.2015. Kuntoutuksen näkökulmasta hyviä periaatteita:

- asiakaslähtöisyys, oikea-aikainen tuki ja apu
  - Asiakkuuden alussa tuen ja palvelujen tarve selvitetään kokonaisvaltaisesti
  - asiakassuunnitelma, mahdollisuus omatyöntekijään
  - Erityistä tukea tarvitsevat asiakkaat-> tehostettu tuki
-
- 17 § *Sosiaalinen kuntoutus*: Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu:
    - 1) sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen;
    - 2) kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen;
    - 3) valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan;
    - 4) ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin;
    - 5) muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet.

- Vuosina 2015-18 toteutettavassa Sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallisessa kehittämishankkeessa (SOSKU) kehitetään valtakunnallisia sosiaalisen kuntoutuksen toimintamalleja, joita tuetaan tutkimuksella ja koulutuksella.
- Hanke rahoittavat Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja osatoteuttajat.
www.thl.fi/sosku
- Hankkeessa on mukana kahdeksan kuntaa tai kuntayhtymää eri puolella maata, vetäjänä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), kehittämistyön tukiryhmässä mukana myös Kuntoutussäätiö, DIAK ja Metropolia-ammattikorkeakoulut

Kehittämistyön painopisteitä:

- Toimintamallien ja työotteiden kehittäminen: Työtavat, palvelumallit ja sisällöt
  - Yksilötyöskentely
  - Ryhmätoiminta
  - Palvelupolut ja verkostoyhteistyö
  - Osaamisen kehittäminen
- Sosiaalisen kuntoutuksen laadun ja arvioinnin kehittäminen sekä tutkimus

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

SOSKU-hankkeen 2016 tekemän kuntakyselyn tuloksia

- Kunnissa ei ole riittävästi sosiaalisen kuntoutuksen palveluja
- Sosiaalihuoltolain velvoitteiden täyttämisen koetaan lisäävän kuntien kustannuksia ja lisäävän henkilöstöressurssien tarvetta. Näkemykset kuitenkin jakautuvat tämän suhteen. Toisaalta tulevan perustoimeentulotuen siirron Kelaan odotetaan vapauttavan resursseja uudelleen työotteeseen.
- Sosiaalihuoltolakia ei tunneta kovin hyvin muissa kuntien palveluissa.
- Uudistetun sosiaalihuoltolain toimeenpanoon tarvitaan lisää ohjausta ja koulutusta.
- Asiakasseurantaa ja arviointia tehdään monilla eri välineillä. Tähän kaivataan yhtenäisempiä valtakunnallisia käytäntöjä
- Valtakunnallisen valvonnan ja ohjauksen puute koetaan jossain määrin ongelmaksi eikä niistä ole saatu tarpeeksi tietoa.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

SOSKU-hankkeen 2016 tekemän kuntakyselyn tuloksia

- Monien eri palvelujen sovittaminen asiakkaan tarpeista rakentuvaksi kokonaisuudeksi vaatii hyvää järjestelmätuntemusta ja verkostoyhteistyön taitoja ja koordinoinnin vastuuhenkilöä - sosiaalisessa kuntoutuksessa tämä henkilö on sosiaalitoimen omatyöntekijä.
- Verkostoyhteistyössä kaikilla tulisi olla yhteinen ymmärrys asiakkaan tilanteesta ja selkeät pelisäännöt yhteiselle asiakastyölle.
- Verkostoyhteistyö edellyttää vahvaa johdon tukea, avointa organisaatorajat ylittävää työtettä ja avointa ilmapiiriä yhteistyön tekemiseen.
- Asiakkaiden osallistamisen ajattelutapa pitäisi olla sisäistettynä koko organisaatiossa

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

SOSKU-hankkeen kokemuksia sosiaalisen kuntoutuksen lainsäädännöstä

- *Pykälän väljyys luo mahdollisuuksia, mutta myös epäselvyyttä*
  - Pykälä on sikäli hyvin ”väljä”, että sitä voidaan tulkita monin eri tavoin ja jokainen kunta voi toteuttaa sosiaalista kuntoutusta hyvin eri tavalla.
- *Sosiaalista kuntoutusta ei tunneta muualla kuin sosiaalitoimessa*
  - Tarvitaan vahvaa tietoa ja linjausta sosiaalisesta kuntoutuksesta SOTE:n johdolta, jotta toiminta kehittyisi lain mukaiselle tasolle
- *Puuttuva tuki johdolta*
  - kuntaorganisaatio ei riittävästi tue yksittäisiä työntekijöitä tekemään (sosiaalityötä) sosiaalisen kuntoutuksen viitekehyksessä.
- *Resurssiongelmat*
  - Aikuissosiaalityössä ei ole aina aikaa paneutua pykälään, koska työntekijöitä on vähän ja pääpaino on kirjallisten hakemusten teossa.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

SOSKU-hankkeen kokemuksia sosiaalisen kuntoutuksen lainsäädännöstä

- *Asiakkaiden osallistuminen*
  - Lähtökohtaisesti asiakkaita kyllä kuullaan heidän oman tilanteensa kartoittamiseksi sekä palvelun suunnittelemiseksi, mutta varsinkin sosiaalisesti kuntoutukseksi erityisesti nimettyjen palveluiden ulkopuolella asiakkaiden kokemustiedon hyödyntäminen palvelujen kehittämisessä sekä toteutuksessa on satunnaista.
- *Yhteistyön taso vaihtelee paikkakunnittain*
  - Toisten hallinnonalojen palveluista ei aina tiedetä paljoa, esimerkiksi sosiaalipalveluissa ei tiedetä työllisyyspalveluista ja toisinpäin.
- *Rakenteelliset uudistukset vaikeuttavat tällä hetkellä kehittämistä*
- *Palveluiden jäykät rakenteet ja ajattelutavat*
  - Sosiaalista kuntoutusta ei yhteistyössä muiden palveluiden kanssa nähdä vielä kokonaisvaltaisena prosessina, vaan edelleen yksittäisenä palveluvalikon toimenpiteenä, jota voidaan yksittäisille asiakkaille myöntää tai hankkia.

Osallisuuden edistämistä vai lisää velvoitteita ja sanktioita?

- Sote ja maakuntaudistus -> palvelujen järjestämisvastuu isommille harteille, sosiaali-terveys- ja työllistymistä tukevien palvelujen yhteensovittaminen
- Kuntoutuksen uudistamiskomitea -> saumattomien palveluketjujen vieminen maaliin asti -> arki sujuu, työllistyminen tai työssä jatkaminen mahdollistuvat
- Tulevan kehittämistyön jännitteinä se panostetaanko osallisuuden edistämiseen ja ihmisten omaehtoisuuden tukemiseen vai edetäänkö velvoite- ja sanktiolinjalla
- Velvoite- ja sanktiolinjaa edustavat mm. työn vastaanottamisvelvoitteen tiukennukset, työttömyys- ja muiden etuuksien vastikkeellisuuden lisääminen, sosiaaliturvan leikkaukset, kontrollin lisääminen palvelujen kustannuksella
- TE-palveluissa työskentelee noin 2000 ammattilaista, Ruotsissa työttömien työnhakijoiden määrä on samaa suuruusluokkaa kuin Suomessa ja heitä tukemassa on noin 11 000 ammattilaista

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Kiitos!

Kuntoutussäätiö